

1) byl na horách dělnictvem
rom.).

ná, dvě na větrání a lezení. V do-
n a vodním kolem. Doly upadaly,

Tehdy píše nejvyšší mincmistr:
300 zl. — — — horníci vystoupe-
třeba věc jim vykládali a k tomu
jílovští horníci, když jim nebyla

rodu a Žežic knížeti Mannsfeldovi

en hutmistr Alois z Kutné Hory,

avské a Prokopské žile. Vodu
ých součástí. (Byly zaměněny
dičnou štolu žentoury v meze-
rudy vytahovaly koňským žen-

zl. ztrát a v r. 1775 již 46.790
ídně platily. Posudek o horách
a štosích, které by se vypláče-
více lidí než třeba, poněvadž
icházejí a že na výtěžek naděje
se učitelé s podmínkou, aby

edníci a 70 horníků. Pracovalo se
vedaly dřevěnými pumpami a těženy

o židů do Příbramě pro tabák do-
hlásil o lístek, na němž se vyznačí,
se nevyplatila mzda ani úředníkům,
zl. Primitivní puchování rud v pu-
Na Jánské šachtě se již nehloubilo.
ly opuštěny, havíři se rozutekli,
t. Krajský úřad hodlal smutný
nagistrátu sdělení všech výsad,
oznámil tyto výsady:

na 1534, 30. března 1534.
postní, jež slove Oculi).

eských v sobotu po památce Panny

Rudolfa II. ve příčině koupenných
ské komory obecní statek, dědičný
enasovi (březnickým Jesuitům) za

a Leopoldovy a přidala obci třetí

ora 1786 výsady Marie Terezie,
onečně císař Ferdinand I. dekretem
ají. — — —

Štola Josef-Marie se prorazila r. 1793 do staré šachty, která podle lé-
novní knihy z r. 1583 byla hloubena v 8. míře a původně byla pumpařskou
šachtou.

R. 1799 vyhořela huť úplně. Bylo nutno zřídit novou. Téhož roku bylo naří-
zeno, aby měsíčně 200 centů olova se nechalo pro ruské vojsko. (Druhá válka koaliční
proti Napoleonovi.)

Při třetí válce mocností proti Napoleonovi, který obsadil již Vídeň, bylo na-
řizeno, bezpečně uschovati zásoby stříbra a spisy v dolech.

V dolech bývalo nezdruvo, kouře od pálení znečišťovaly vzduch, větrání bylo
primitivní. R. 1784 byl zaslán hornímu úřadu císařský patent, jímž se nařizovalo, aby
horníkům byl prodáván tabák levněji.

Horní úřad podal pak vrch. minc. úřadu tuto zprávu: „Šňupání tabáku nelze
považovati u horníků za luxus, nýbrž za nutnost pro odporný zápach v horách, kouře-
ní však nelze dovoliti”.

R. 1784 byl zrušen vrch. minc. a horní úřad český a jeho agenda byla
přidělena českému zemskému guberniu.

V r. 1818 se sráželo horníkům za libru loje 1 zl. 3 kr. a za libru prachu totéž. —

Jak dozorcí přísahali, seznáme ze služební přísahy důlního dozorce z r. 1816:
„Já, Josef Beneš, přísahám Pánu Bohu všemohoucímu, nejosvícenějšímu a nejmocnějšímu
rakouskému císaři Františkovi I., mému nejmilostivějšímu země a knížeti pánu, pak na
místě Jejich majestátností vysoce slavné císař. král. horní nejvyšší komoře, neméně zdejší-
mu císař. král. velkému hornímu ouřadu, věrným, poslušným a ochotným býti, podle mně
předepsaného poručení a povinnosti vždycky jednat, každodenně k času určenému k
anstaltu a cáchovaných šichet přítomným a na jistotné Einfárování těch všechnu pozor-
nost a opatrnost míti chci, obzvláště kverkšaftu užitek nahlížeti, škodu napomenouti a
odvrátiti, tu kde bych nějaký skutky vynalezl, takové mému představenému, pánům hor-
ním oficirům — — —” atd.

V Příbrami 30. března 1816.

Jozeph Benesch,
K. Steiger.

(O vzdělání dozorců na horní škole povíme si jindy.)

Opětný vzrůst dolů byl příčinou, že k r. 1830 byla Příbram střediskem
všeho českého hornictví, jakousi hornickou metropolí. (Pokračování.)

Jos. Valenta:

Z dějin obecné školy v Novém Kníně.

(Dokončení.)

O vikáři P. Slávinu Votýpkovi je známo, že byl výborným vlastencem
a buditelem, velkým příznivcem školy, o jejíž rozkvět všude poctivě se staral.
Dolní Hbity zvolil si za sídlo svého působení, pohrdl i obročními výnosnější-
mi, která mu byla nabízena.

Spisovatel a vrchní soudní rada Ant. Rybička píše o něm: „Votýpka
byl muž důvtipný a všestranně vzdělaný, znaje se nejen velmi dobře ve vě-
cech církevních, alebrž i v jiných světských a reálních, v jazycích, ve zpěvu
a v hudbě; zvelebení pak našich škol venkovských a polepšení bídného ma-
teriálního stavu našich učitelů leželo mu na srdci. Jmenovitě získal si nevšed-
ních zásluh o zřízení ústavů zaopatřovacích pro vdovy a sirotky učitelské
v arcidiecesi pražské”.

Rovněž školní okrskový dozorce vikář Frant. Xaver Jadina ze Sv. Pole byl vynikajícím pedagogem a přítelem školy. Po jeho visitacích cirkuloval na školy jakýsi inspekční protokol, z něhož patrně vždy veliké vzdělání Jadinovo, bohatost pedagogických myšlenek a námětů, z nichž mnohé ještě dnes byly by časovými. Pro nedostatek místa uvádím jen malou část jeho visitační zprávy z roku 1824:

„Velebnému duchovenstvu a pánům učitelům školního okresu příbramského! Mnohonásobná práce povolání a úřadu mého teprve nyní mi dovoluje, abych na visitaci, díky Bohu šťastně dokončenou, úplněji vzpomněl. Milerád se přiznávám, našel jsem, že stav školní v pravdě se lepší.

Nad několika školami truchlím, ty nejsou v pořádku. Pro tentokrát je jich nejmenuji výslovně, řekl jsem hned na místě, co dlužno, co můj ouřad a povinnost žádá. Kojím se nadějí, že jsem nemluvil nadarmo, že nebudu nucen užiti přísnosti. Mnozí velební páni, představení škol, katechetové, učitelové a pomocníci školní pro jich větší pilnost zasluhují mých díků a posilu, kterouž jim tuto pohnutou myslí a vřelým srdcem veřejně a radostně vzdávám. Zvláštní však větší dík pro pilnost a snažné zvelebení stavu školního odměnu zasluhují horlivý kaplan smolotelský P. Jos. Duras, páni kaplanové z Mníšku Frant. Macán a v N. Kníně P. Ondřej Richter, ve St. Kníně P. Vocet, učitelové ve Smolotelích Tomáš Hrbek, v Obecnici Frant. Lukáš, pomocníci školní v Novém Kníně Leopold Klečka, ve Starém Kníně Leopold Pečený, v TřebSKU Jan Mařík. Jistě neopomenou ve školní zprávě o nich dle zásluh zmínku učiniti . . .”

Zdejší učitelé v 18. století skládali při nastoupení úřadu „juramentum ludirectoris”, t. j. služební přísahu, jak byla předepsána:

„Přisáhám Pánu Bohu všemohoucímu, nejdůstojnější, blahoslavenej, bez poskvrny počatej Mariji Panně, svatým apoštolům Petrovi a Pavlovi, sv. Mikulášovi (zdejší kostel jemu zasvěcen) a všem Božím svatým, že v tomto svém povolání neb kantorské službě nejinač se chovati chci, než: Předně: mně svěřenou mládež a ty, jež by jakkolivěk pod správu mou přináleželi, v tom, co k dobrému a ctnému životu vede, dle nařízení církve římské a katolické, jak mně od Boha dary propůjčeny jsou, na nejlepeji cvičiti a vyučovati.

Za druhý: sám taky v samospasitelné víře ty římsko-katolický až do smrti setrvati.

Za třetí: nápodobně při chrámu Páně v čas služeb Božích pilně a věrně sloužiti, mému duchovnímu správci, dvojí cti hodnému a vysoce učenému velebnému panu faráři a všem succesorům jeho věrnost a poslušnost, jakož i náměstkům jeho duchovním všechnu čest a počestnost prokazovati příslibuji. Pokud bych někoho buď v kacířství podezřelého znamenal, aneb proti Bohu, Jeho svatým, církvi neb proti vrchnosti a duchovenstvu rouhavě, nečestně, utrhačně a pomlouvačně mluvícího slyšel, takového, nemaje žádný ohled přátelstva, tu, kdež patří, zavést se zakazuji. Neméně příslibuji v musikálním kumštu mně svěřenou mládež se vši pilností cvičiti a vyučovati, též vokální a instrumentální věci všemožně v dobrém pořádku a v dobrém způsobu zachovati, též instrumenta kostelní k světským hudbám a veselostem neužívat, leč za vědomí a svolením mně představeného duchovního správce. Ostatně

st. Xaver Jadina ze Sv. Pole jeho visitacích cirkuloval na kdy veliké vzdělání Jadinovo, ichž mnohé ještě dnes byly n malou část jeho visitační

itelům školního okresu pří- du mého teprve nyní mi do- ončenou, ouplněji vzpomněl. í v pravdě se lepší.

v pořádku. Pro tentokrátě, co dlužno, co můj ouřad ivil nadarmo, že nebudu nu- ní škol, katechetové, učitelo- sluhují mých díků a posilu, em veřejně a radostně vzdá- žné zvelebení stavu školního

Jos. Duras, páni kaplanové řej Richter, ve St. Kníně P. v Obecnici Frant. Lukáš, po- t, ve Starém Kníně Leopold ve školní zprávě o nich dle

stoupení úřadu „juramentum depsána:

nejdůstojnější, blahoslavenej, štolům Petrovi a Pavlovi, sv. n Božím svatým, že v tomto e chovati chci, než: Předně: pod správu mou přináleželi, nařízení církve římské a kato- nejlepeji cvičiti a vyučovati. že ty římsko-katolický až do

as služeb Božích pilně a věrně hodnému a vysoce učenému o věrnost a poslušnost, jakož čestnost prokazovati příslibuji. o znamenal, aneb proti Bohu, hovenstvu rouhavě, nečestně, ého, nemaje žádný ohled přá- méně příslibuji v musikálním ičiti a vyučovati, též vokální dku a v dobrém způsobu za- idbám a veselostem neužívati, duchovního správce. Ostatně

ve všem, co by na věrného a příkladného kantora přináleželo a patřilo, tak se chovati, prokazovati se zavazují. K tomu mi dopomáhej Bůh Otec atd.”

Přísaha tato děla se v kostele sv. Mikuláše při hlavním oltáři, při slav- ných službách Božích, před celou osadou, u otevřeného evangelia. Protože kantor býval též často městským písařem, připojován k přísaze ještě tento do- datek: „V mém poslání městského písařství všechnu víru, tajnost, mlčenlivost, nic nepronášeti, mimo, že by buďto v radě neb pokoutně proti milostivé vrch- nosti, na jejím místě purkmistru oznámiti, i taky co jest obecně dobrého, chvalitebného podle řádu, práva a spravedlnosti všem v úřadu poslechnouti a plně vykonati, i taky chudému jako bohatému, přespornímu i domácímu ochotně ku spravedlivému vyřízení dopomáhati a tak všudy spravedlnost

Novoknínské náměstí v minulosti se starou školou a zrušenou kaplí sv. Jana.

Štůček zapůjčila reklamní kancelář F. Jecha, Dubno u Příbramě

pozorovati připovídám, neohlédaje se na žádné přátelství, lásku, přízeň, dary neb jakoukoliv vymyšlenou věc”.

Vedle okresních církevních dozorců dozíral na školy v místě také farář, jehož pravomoc ke škole byla širší než nynějších místních školních dozorců. Posledním místním církevním dozorcem byl farář P. J. Cerha. Prvním okres- ním školním inspektorem podle nového školního zřízení v r. 1869 stal se Pavel Jehlička, profesor z Prahy.

S učitelem Josefem Hejtmánkem působil na škole novoknínské pomoc- ník František Hoffmann, za něhož vyučováno ještě německy po přání purk- mistra Karla Masnera. Učitele Hoffmanna r. 1822 vystřídal Leopold Klečka a toho roku ve II. třídě zavedeno již vyučování jazykem mateřským, t. j. českým.

Učitel Josef Hejtmánek byl velice oblíben, svými církevními dozorci mnohokrát vyznamenán pochvalnými dekrety, žactvem i občanstvem ctěn a vážen, jak se o tom zmiňuje ve svém životopise žák Hejtmánkův, spisovatel P. Miroslav Veselský.

Po učiteli Hejtmánkovi následoval Karel Fridrich, ale ten po jednoročním působení zde zemřel (1840—1841). Jeho nástupcem byl učitel František Čejda (1841—3), s nímž působil na škole pomocník Hrubý. Učitele Čejdu vystřídal Čeněk Kinský (1843—1875). S ním ještě před vydáním nových školských zákonů r. 1868 a 1869 působili na škole pomocníci: Václav Jabulka, pozdější učitel a ředitel kůru v Dobříši, Frant. Opatrný, pozdější učitel v Davli, Frant. Henn, pozdější první říd. uč. v Rosovicích a Emanuel Eška, pozdější říd. uč. ve Sv. Polí a Nov. Kníně.

Podle zachované listiny (fasse) z roku 1841 měl učitel novoknínský celkem ročních příjmů 190 zl., z toho musil odraziti na pomocníka, na opravu hudebních nástrojů, na čištění školních místností celkem 114 zl., zbývalo mu 76 zl. Jak patrně, velkému blahobytu se netěšil ani učitel, ani pomocník a přivydělávati si musili vyučováním hudby, vyhráváním o různých zábavách a koledou. Roku 1823 poslal krajský úřad v Berouně knínskému magistrátu nařízení, jímž všeobecně se zakazuje, „aby žádnéj kantor neopovážil se posílat školáky po Řehoři pod pokutou 5 zl.“

Koledou chodíval učitel hned odpoledne po svěcení vody před svátkem Tří králů a odpoledne v týž den sváteční dům od domu. Psal všude svěcenou křídou ozdobným písmem začáteční písmena K. M. B. a zpíval se dvěma školáky zpěváky:

Nový rok se přiblížil,
Spasitel světa se snížil.
Radujme se v tomto roce,
chvalmež při tom Boha Otce,
že dal Syna svého
na svět pro člověka hříšného.
Vinšujeme v tomto roce
obilí, také ovoce,
by se hojně urodilo,
šťastně do stodol sklídilo,
bychom toho zboží
užili ke ctí, chvále Boží.

Peněžitý dárek byl koledníkům odměnou.

A. Podlaha:

Kominíkovo dobrodružství v brdských lesích.

Před třicíti lety chovala se na hluboškém panství v oboře u „Černého bláta“ černá zvěř. Pěkná byla podívaná na krmení této zvěře. Hajní zatroubili a se všech stran se sbíhala černá stvoření: strašní kanci, ohromné bachyně a hnědá selata se světlými pruhy. Jiná podívaná byla před kovárnou ve vsi, kamž hajní občas přivezli nějaký ten kus a kovář mu pak rozpáleným železem opálil štětiny.

V době, kdy bachyně měly mladé, bylo nebezpečno choditi oborou.

110 Mnohého zvědavce zachránily často jen rychlé nohy.